

בבקרת רועה עדרו

1. שמואל א' פרק י'

א וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פֶּדַת הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁקְחוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי מִשְׁחָהּ ה' עַל נַחְלָתוֹ לְגִיד[...]. ב וַיִּקְרַב שְׁמוּאֵל אֶת כָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכְּד שִׁבְט בְּנִימִן. בא וַיִּקְרַב אֶת שִׁבְט בְּנִימִן לַמִּשְׁפָּחוֹתָיו וַתִּלְכְּד מִשְׁפַּחַת הַמַּטְרִי וַיִּלְכְּד שְׂאוּל בֶּן קִישׁ וַיִּבְקֶשְׁהוּ וְלֹא נִמְצָא. כב וַיִּשְׁאַלּוּ עוֹד בַּה' הֲבֵא עוֹד הֶלֶם אִישׁ וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה הוּא נִחְבָּא אֶל הַכִּלִּים. כג וַיִּרְצוּ וַיִּקְחֻהוּ מִשֶּׁם וַיִּתְּנֻצַּב בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבֶּה מִכָּל הָעָם מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה. כד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל הָעָם הֲרֵאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בוֹ ה' כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל הָעָם וַיִּרְעוּ כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ. כה וַיִּדְבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם אֶת מִשְׁפַּט הַמֶּלֶכָה וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר וַיִּנַּח לִפְנֵי ה' וַיִּשְׁלַח שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ. כו וְגַם שְׂאוּל הִלָּךְ לְבֵיתוֹ גִּבְעָתָה וַיִּלְכוּ עִמּוֹ הַחִיל אֲשֶׁר נָגַע אֱלֹהִים בְּלֶבָם. כז וּבְנֵי בְלִיעֵל אָמְרוּ מַה יִּשְׁעֵנוּ זֶה וַיִּבְזְהוּ וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כַּמַּחְרִישׁ.

- בקטע הנ"ל נזכרות שתי המלכות של שאול. מה ההבדל בין שתי ההמלכות ומה משותף להן? מה מטרתה של ההמלכה השנייה?

שמואל א' פרק י"א

רקע: נחש העמוני מבקש לשעבד את אנשי יבש גלעד בעבר הירדן. הוא גם מבקש לנקר את עין ימין של כל אחד מאנשי יבש גלעד על מנת להמית חרפה על ישראל. שאול שומע על כך ויוצא מלחמה בנחש העמוני ומנצח: יא וַיְהִי מִמָּחָרָת וַיָּשֶׁם שְׂאוּל אֶת הָעָם שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיָּבֵאוּ בְּתוֹךְ הַמִּנְחָה בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר וַיִּכּוּ אֶת עֲמּוֹן עַד חֹם הַיּוֹם וַיְהִי הַנִּשְׁאָרִים וַיִּפְּצוּ וְלֹא נִשְׁאָרוּ בָם שְׁנַיִם יָחִיד. יב וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שְׁמוּאֵל מִי הָאִמָּר שְׂאוּל יִמְלֹךְ עָלֵינוּ תָנוּ הָאֲנָשִׁים וּנְמִיתֶם. יג וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לֹא יוֹמֶת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי הַיּוֹם עָשָׂה ה' תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל. יד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם לָכוּ וְנִלְכָּה הַגִּלְגָל וְנִחַדֵּשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה. טו וַיִּלְכוּ כָּל הָעָם הַגִּלְגָל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת שְׂאוּל לִפְנֵי ה' בַּגִּלְגָל וַיִּזְבְּחוּ שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי ה' וַיִּשְׁלַח שָׁם שְׂאוּל וְכָל אֲנָשָׁי יִשְׂרָאֵל עַד מָאֵד.

- הנביא מספר על המלכת שאול השלישית לאחר הניצחון במלחמה. מדוע לדעתכם אין המלכת שאול הפומבית (ע"י שמואל במצוות הקב"ה) מספיקה? מה ניתן ללמוד מכך על מקומו של רצון העם בכל הקשור להנהגה?

דף מקורות ללימוד בית מדרשי

2. צבי זוהר, האירו פני מזרח עמ' 277-278 :

'הראה לו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו, דור דור ומלכיו, דור דור ומנהיגיו'. אך בגלל קוצר ידם של אנשי הדור, שאינם יודעים משמיימים מי מיועד להנהיג, יש להיוועץ בציבור ולאפשר לו לבחור את המנהיג. להלכה, רצון האל הוא המעניק תוקף להנהגה, אך למעשה רצון רוב הציבור הוא הקובע".

- צבי זוהר טוען שמשפסקה הנבואה ואיננו יודעים מי הראוי להנהיג אותנו על פי רצון ה', עברה ההכרעה לרצון רוב הציבור. מה ניתן ללמוד מעיקרון זה?

3. שמות פרק י"ח

ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב. יד וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן הבקר עד ערב. טו ויאמר משה לחתנו כי גבא אלי העם לדורש א-להים. טז כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתני את חקי הא-להים ואת תורתיו. יז ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה. יח נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך. יט עתה שמע בקולי איעצך ויהי א-להים עמך הנה אתה לעם מול הא-להים והבאת אתה את הדברים אל האלהים. כ והזהרת אתה את החקים ואת התורות והודעת להם את הדבר ולכן בך ואת המעשה אשר יעשו. כא ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שגאי בצע ושמת עליהם שרי אלקים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות. כב ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדל גביאו אליך וכל הדבר הקטן ושפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך. כג אם את הדבר הזה תעשה וצוה אלהים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום. כד וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר. כה ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אותם ראשים על העם שרי אלקים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות. כו ושפטו את העם בכל עת את הדבר הקשה גביאו אל משה וכל הדבר הקטן ושפטו הם.

- משה רבנו לוקח אחריות מלאה על הנהגת הציבור. הוא אינו מפזר סמכויות או מפריד בין רשויות שונות. מה לדעתכם הצידוק או הרווח העומד בבסיס צורת ההנהגה הזו של משה רבנו?
- ברור שיתרו מבקר בחריפות את צורת ההנהגה זו. חשבו וחלצו את הביקורות השונות העולות מדבריו של יתרו על צורת ההנהגה הריכוזית של משה. מהם המחירים שישלמו משה והעם במבנה הנהגה כזה?
- מה ניתן ללמוד, מתוך תגובתו של משה רבנו לביקורת - אודות תפיסת ההנהגה שלו?

דף מקורות ללימוד בית מדרשי

4. שמות פרק ה' ט"ו

וַיָּבֹאוּ שְׁטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֶל פְּרָעָה לֵאמֹר לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה לַעֲבָדֶיךָ. טו. תָּבוֹן אִינוּ נִתֵּן לַעֲבָדֶיךָ וּלְבָנִים אֲמָרִים לָנוּ עָשׂוּ וְהִנֵּה עֲבָדֶיךָ מִכִּים וְחֹטְאֵת עִמָּךְ. יז. וַיֹּאמֶר נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים עַל כֵּן אַתֶּם אֲמָרִים גְּלָהּ נִזְבַּחַה לַיהוָה. יח. וְעַתָּה לָכֵן עֲבָדוּ וְתָבוֹן לֹא יִנָּתֶן לָכֶם וְתָבוֹן לְבָנִים תִּתְּנוּ. יט. וַיָּרְאוּ שְׁטָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתֶם בָּרַע לֹאמֹר לֹא תִגְרְעוּ מִלְּבָבֵיכֶם דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ. כ. וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן נָצְבִים לְקִרְיָתָם בְּצִאֲתָם מֵאֶת פְּרָעָה. כא. וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יֵרָא יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת רִיחֹנוּ בְּעֵינֵי פְרָעָה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתֵת חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ. כב. וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה הִרְעַלְתָּ לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי. כג. וַיֹּמַר בְּאֵתִי אֶל פְּרָעָה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לָעָם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמָּךְ.

- מה מפעילים הציבור וראשי הציבור כנגד הנהגת משה כאן? על מה הדבר מלמד לדעתכם?
- מהי תגובת משה? ומה ניתן ללמוד ממנה?

5. דברים י"ח

יח. נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אַחִיהֶם כְּמוֹד וְנִתְּנִי דְבָרֵי בְּפִיו וְדָבָר אֲלֵיהֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֵּנוּ. יט. וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ. כ. אִךְ הִנְבִּיא אֲשֶׁר יִזִּיד לְדָבָר דָּבָר בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי לְדָבָר וְאֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיָּמָת הִנְבִּיא הַהוּא. כא. וְכִי תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ אֵיכָה יָדַע אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ ה'. כב. אֲשֶׁר יִדְבֹּר הִנְבִּיא בְּשֵׁם ה' וְלֹא יְהִיָּה הַדָּבָר וְלֹא יָבוֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ ה' בְּזִדּוֹן דִּבְרוּ הִנְבִּיא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ.

6. הלכות יסודי התורה, פרק ז' הלכה ז'

"...ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אותם ולהודיעם מה יעשו או למונעם ממעשים הרעים שבידיהם. וכשמשלחים אותו נותנים לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת. ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא. אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו, שנתעלה בהן על כל בני גילו, והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו - מצוה לשמוע ממנו, שנאמר: "אליו תשמעו".

דף מקורות ללימוד בית מדרשי

7. הלכות יסודי התורה פרק ח הלכה ג'

לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו. ואנו יודעין בבאור שאותן האותות בלט וכשוף הן, לפי שנבואת משה רבינו אינה על פי האותות..."

- כשעומד נביא בפני ישראל ומורה לעם דרך מסוימת - הוא נצרך להוכיח את אמיתת נבואתו. מהם התנאים שמפרטת התורה (מקור 5) ומה שני התנאים שמוסיף הרמב"ם (מקורות 6,7)?
- ע"פ הדרכות אלו - מה ניתן ללמוד אודות תפקידו של הציבור אל נוכח ההנהגה?

שאלה מסכמת לחבורה הלומדת

- שתפו במחשבה/ תובנה / שאלה חדשה שעלתה אצלכם/ במהלך הלימוד אודות יחסי ציבור- הנהגה.
- האם תוכלו לחשוב על מקום ש"תובנה/שאלה/מחשבה זו הופכת לרלוונטית במציאות שלכם? שתפו.